

Schalk og Kopf gegn Austurríki

Dómur frá 24. júní 2010

Mál nr. 30141/04

8. gr. Friðhelgi einkalífs og fjölskyldu

12. gr. Réttur til að stofna til hjúskapar

14. gr. Bann við mismunun

Samkynhneigðir. Mismunandi réttaráhrif staðfestrar samvistar og hjúskapar.

1. Málsatvik

Kærendur, Horst Michael Schalk og Johann Franz Kopf, eru austurrískir ríkisborgarar fæddir 1962 og 1960. Þeir búa í Vín og eru samkynhneigðir. Í september árið 2002 sóttu þeir um leyfi hjá stjórnvöldum til að ganga í hjónaband. Beiðni þeirra var hafnað af þeirri ástæðu að einungis karl og kona gætu samkvæmt lögum gengið í hjónaband en ekki einstaklingar af sama kyni. Kærendur skutu ákvörðuninni til æðra stjórnvalds þar sem hún var staðfest.

Kærendur kærðu niðurstöðuna til stjórnlagadómstóls landsins. Vísuðu þeir til þess að brotið hefði verið gegn friðhelgi fjölskyldulífs og banni við mismunun með því að neita þeim um að fá að giftast. Stjórnlagadómstóll landsins vísaði kröfu kærenda frá í desember árið 2003. Dómstóllinn taldi að hvorki austurríska stjórnarskráin né Mannréttindasáttmáli Evrópu gerði þá kröfu að hjónaband, sem væri tengt möguleika fólks að eignast barn, gæti náð til sambands fólks af sama kyni. Vernd sáttmálans á samböndum samkynhneigðra væri ekki það viðtæk að hún tryggði slíkum samböndum sömu stöðu og ætti við um hjúskap.

Þann 1. janúar 2010 voru lög um staðfesta samvist samþykkt í Austurríki. Markmið laganna var að veita samböndum samkynhneigðra sömu vernd og hjónaböndum samkvæmt lögum. Þrátt fyrir að lögin veittu fólki í staðfestri samvist margs konar vernd sem væri hin sama og fólki í hjónaböndum nyti var engu að síður nokkur munur á réttaráhrifum þessara sambanda. Þannig var þörum í staðfestri samvist ekki heimilað að ættleiða barn, ættleiða stjúpbörn eða fara í tæknifrjóvgun eins og átti við um pör í hjúskap.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærendur töldu að 12. gr. sáttmálans hefði verið brotin þar sem stjórnvöld hefðu neitað þeim um að ganga í hjónaband. Kærendur byggðu enn fremur á 14. gr. samhliða 8. gr. sáttmálans þar sem þeim hefði verið mismunað á grundvelli kynhneigðar með því að neita þeim um réttinn til að giftast. Sökum þessa hefðu þeir ekki átt aðra möguleika á að fá samband sitt viðurkennt að lögum fram til þess tíma sem lögin um staðfesta samvist voru samþykkt.

Niðurstaða

Um 12. gr.: Dómstóllinn tók fyrst til skoðunar hvort rétturinn til að giftast sem veittur væri bæði körlum og konum samkvæmt sáttmálanum gæti náð til aðstæðna kærenda í málinu. Hvað varðaði þá málsástæðu að í nútímasamfélögum væri getnaður barns ekki lengur talið grundvallarmarkmið með borgaralegu hjónabandi benti dómstóllinn á að hann hefði í öðru máli komist að þeirri niðurstöðu að þótt tveir einstaklingar gætu ekki eignast barn saman leiddi það ekki sjálfkrafa til þess að þeir misstu rétt til að ganga í hjónaband. Það leiddi þó ekki heldur til þess að 12. gr. legði þá skyldu á herðar stjórnvöldum að tryggja rétt samkynhneigðra til að fá að ganga í hjónaband.

Dómstóllinn benti á að á meðal ríkja Evrópuráðsins væri ekki samstaða um það hvort heimila ætti hjónabönd fólks af sama kyni. Dómstóllinn fjallaði einnig um afstöðu mannréttindareglna Evrópusambandsins en af orðalagi þeirra mátti leiða að rétturinn til hjónabands næði ekki endilega til fólks af sama kyni. Samkvæmt reglunum gat hvert aðildarríki sáttmálans ákveðið upp á sitt einsdæmi hvaða fyrirkomulag gildi í þessum efnum. Dómstóllinn tók fram að aðildarríkin væru sjálf best til þess fallin að meta og svara hverjar þarfir samfélaga þeirra væru hvað þetta varðaði. Dómstóllinn benti á

að hjónabandið væri afar gamalt fyrirbæri og hvert samfélag hefði mótað sér djúpstæð menningarleg og félagsleg viðhorf til þess.

Í ljósi þessa taldi dómstóllinn að af 12. gr. sáttmálans leiddi ekki að aðildarríkin væru skyldug til þess að veita fólki af sama kyni rétt til að ganga í hjónaband.

Um 14. gr. samhliða 8. gr.: Dómstóllinn fjallaði í fyrstu um hvort sambönd fólks af sama kyni féllu undir hugtakið einkalíf og fjölskyldulíf í skilningi 8. gr. Hann tók fram að ör þróun hefði orðið síðustu áratugi á viðhorfum almennings til sambanda samkynhneigðra. Mörg aðildarríkja Evrópuráðsins hefðu veitt þeim lagalega viðurkenningu. Dómstóllinn taldi þess vegna að samband kæranda, þ.e. einstaklinga af sama kyni sem lifðu stöðugu fjölskyldulífi, félli undir hugtakið „fjölskyldulíf“ eins og samband fólks af gagnstæðu kyni.

Dómstóllinn tók fram að mismunandi meðferð fólks á grundvelli kynferðis þyrfti að eiga sér verulega sterka réttlætingu. Gera yrði ráð fyrir að samkynhneigðir væru alveg eins hæfir og gagnkynhneigðir til að viðhalda stöðugum samböndum. Af því leiddi að sama þörf væri á að sambönd þeirra nytu lagalegrar verndar og sambönd gagnkynhneigðra. Aftur á móti taldi dómstóllinn að í ljósi þess að lesa yrði sáttmálann í heild og í ljósi niðurstöðu sinnar um áhrif 12. gr. í máli kæranda að ekki væri hægt að leiða skyldu ríkisvaldsins um að tryggja samkynhneigðum rétt til að ganga í hjónaband af 14. gr. í ljósi 8. gr. sáttmálans.

Dómstóllinn fjallaði síðan um að með setningu laga um staðfesta samvist í Austurríki hefði kærendum verið veittur réttur til að fá samband sitt viðurkennt að lögum. Það væri ekki verkefni dómstólsins að fjalla um hvort brotið hefði verið gegn 14. gr. í ljósi 8. gr. með því að veita samkynhneigðum ekki nákvæmlega sömu réttindi og gagnkynhneigðum ef að sú staða væri enn uppi í austurrískum lögum. Ekki væri hægt að áfella austurríska ríkið fyrir að hafa ekki viðurkennt þessi réttindi samkynhneigðra fyrr.

Dómstóllinn var ekki sannfærður um þá málsástæðu að aðildarríkjum bæri að veita samböndum samkynhneigðra nákvæmlega sömu vernd og samböndum gagnkynhneigðra. Vísaði dómstóllinn í þessu samhengi til þróunar í öðrum aðildarríkjum sáttmálans. Þar sem kærundur hefðu ekki vísað til þess að þessi munur hefði haft áhrif á þá sérstaklega taldi dómstóllinn að sér bæri ekki að meta hvort sá munur sem var á réttarverndinni hefði brotið gegn sáttmálanum.

Í ljósi þessa taldi dómstóllinn, með fjórum atkvæðum gegn þremur, að ekki hefði verið brotið gegn 14. gr. í ljósi 8. gr. hans.